

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Klima- og miljødepartementet

Dato: 22.02.2024

Deres ref: 23/3734

Vår ref:

NIBIO

Postboks 115, 1431 Ås

Tlf: 406 04 100

post@nibio.no

nibio.no

Org. nr: 988 983 837

NOU 2023:18. Genteknologi i en bærekraftig fremtid- Høringsinnspill fra NIBIO

Det vises til Klima- og miljødepartementets høring av Genteknologiutvalgets utredning NOU 2023:18, *Genteknologi i en bærekraftig fremtid*.

Utredningen belyser i stor bredde og grundighet relevante problemstillinger. Vi noterer oss at den i mange tilfeller preges av enighet, men også en deling i flertalls- og mindretallsforslag på flere viktige områder. Innstillingen får med det fram viktige nyanser så vel som prinsipielle forhold med divergerende syn på vår framtidige håndtering av genteknologi. Dette gir et solid, om enn krevende grunnlag, for videre prosesser for å utvikle rammeverk der vi som samfunn på en mest mulig forsvarlig måte fortsatt kan høste fruktene av framskritt muliggjort gjennom genteknologi.

Ulike fagmiljøer i NIBIO arbeider direkte eller indirekte med spørsmål som vil påvirkes av en endret genteknologilov. Her kan nevnes spesielt våre aktiviteter innen verdikjeden for mat – fra jord til bord, miljøfaglige spørsmål inkludert biomangfold, forvaltning av genressurser for mat og landbruk, og våre omfattende aktiviteter innen molekylær plantebiologi og bruk av nye genredigeringsteknikker. Slik sett vil det kunne være ulike perspektiver og innfallsvinkler til forhold som tas opp i utvalgets innstilling fra fagmiljøene i NIBIO.

Våre innspill i høringen er derfor på et overordnet nivå, og er avgrenset til utvalgte problemstillinger knyttet til jordbruk og matproduksjon.

- Genetikkenes betydning i forhold til matsikkerhet, miljø og bærekraft inngår i et komplekst samspill av naturgitte forutsetninger, teknologisk utvikling og samfunnsmessige rammevilkår. Historisk har genetiske forbedringer av planter og husdyr gjennom foredling og avl vært avgjørende for både mengde og kvalitet av verdens matproduksjon.
- Dagens og framtidige, nasjonale og globale utfordringer knyttet til klimaendringer og matsikkerhet vil måtte løses gjennom et bredt spekter av tiltak og virkemidler. NIBIO mener at det er grunn til å tro at genetiske tilpasninger kan blir enda viktigere ved mer ekstreme og krevende produksjonsforhold.
- Etter vår oppfatning er det nødvendig å oppdatere og tilpasse genteknologiloven til dagens og framtidens behov for å sikre at Norge og norsk landbruk kan nyttiggjøre seg de

NIBIO

mulighetene som skapes gjennom utviklingen innen genteknologi. Det er positivt at utredningen er samstemt om dette.

- Forskningen innen genteknologi må styrkes. Siden Norge er et lite marked og vi har krevende produksjonsforhold for matproduksjon, er det viktig at Norge videreutvikler nasjonal kompetanse innen genteknologi. Spesielt er det viktig med plantesorter tilpasset norske forhold, og det er grunn til å understreke at tradisjonell planteforedling er svært tidkrevende. NIBIO vil poengtere at det i den sammenheng også er av stor betydning at det må gjøres enklere å få godkjent feltforsøk for å teste ut plantesorter utviklet ved bruk av genteknologi.
- Genteknologi kan være et redskap for at bevarte genetiske ressurser i større grad vil kunne brukes i foredlingsarbeidet. Bruk og utvikling av genteknologi kan føre til at vi raskere kan nyttiggjøre oss viktige egenskaper som bevares *ex situ*, *in situ* og i produksjon, men som ikke har vært vektlagt i tidligere foredlingsprogrammer. De nye teknologiene kan blant annet gjøre det enklere å hente viktige resistensegenskaper inn igjen fra sortenes opphav. Genteknologien kan altså styrke verdien av bevaringsarbeidet innen genressurser for mat og landbruk. Det vil imidlertid også reise nye problemstillinger f.eks. knyttet til bevaringsbehov, krav om tilgjengelighet, internasjonalt samarbeid, dokumentasjon og bønders rettigheter. NIBIO vil framheve at det uansett er viktig å sikre bevaringsverdige genetiske ressurser for mat og landbruk i fremtiden.
- Mat og matsikkerhet dreier seg om samfunnssikkerhet. Derfor er det svært viktig at nytt regelverk innrettes slik at det ivaretar både bønders og planteforedleres rettigheter. En viktig dimensjon i dette er mulige langsiktige konsekvenser for eierskap og maktforhold i matverdikjeden. Etter vårt syn er dette forhold som bør vies større oppmerksomhet enn det utredningen har lagt opp til.
- Landbruket i Norge og matsektoren generelt er avhengig av bred tillit i samfunnet og blant forbrukerne. For å sikre denne tilliten peker NIBIO på at reguleringer og rammeverk, samt åpenhet om forholdene i hele matvarekjeden er viktige forhold som må ivaretas.
- Eksisterende regler for godkjenning av produkter bør tilpasses for å unngå unødvendig byråkrati og kompleksitet. En måte å gjøre dette på kan være å dele genteknologireguleringen basert på hvor mye genetisk endring som gjøres. Det virker hensiktsmessig å skille mellom endringer som ikke involverer tilførsel av genetisk materiale, eller bare involverer genetisk materiale fra en kryssbar art, og tradisjonell GMO der nye gener tilføres.
- Dersom produkter utviklet ved nyere genteknikker ikke lenger defineres som GMO bør det etableres kunnskapsbaserte meldings- og godkjenningsordninger med forutsigbare og velbegrunnede krav til dokumentasjon.
- Ut fra eksisterende kunnskap (vitenskapelige publikasjoner og formelle risikovurderinger) kan en med stor grad av sikkerhet slå fast at det ikke finnes grunnlag for å hevde at planter utviklet med såkalt presisjonsavl i seg selv innebærer økt miljø- eller helserisiko sammenlignet med tilsvarende planter utviklet ved tradisjonelle foredlingsmetoder - samtidig som vi deler utredningens betraktning om at ingen teknologi er 100 % risikofri. Det er anvendelsen og produktets egenskaper som definerer risiko, og ikke teknologien som sådan. Dette bør etter NIBIO sitt syn være en viktig premiss i utformingen av framtidige reguleringer.

NIBIO

- Når bærekraft, samfunnsnytte og etikk inngår i vurderinger av produkter utviklet med genteknologi, må kriteriene være relevante i forhold til norsk kontekst og de må være tydelige og etterprøvbare.
- Det bør utvises varsomhet med eventuelle merkeordninger. Informasjonen må være faglig fundert og relevant med tanke på faktisk risiko, og konsistent sett opp mot det som stilles av krav til merking og dokumentasjon av andre produkter.
- Så fremt det ikke kommer i konflikt med vitale nasjonale interesser, bør Norge tilstrebe å bruke samme terminologi og definisjoner som EU innen genteknologi. Det nasjonale handlingsrommet for tilpassede uavhengige risikovurderinger innenfor dagens GMO-regelverk bør ivaretas, der blant annet VKM har en viktig rolle.
- Debatten rundt NOU 2023:18 viser at det er uenighet om en rekke aspekter som gjelder regulering av genteknologi. NIBIO ser at det er behov for fortsatt dialog med alle relevante samfunnsaktører og fagområder i forkant av at genteknologiloven oppdateres. Dette for å øke forståelsen av problemstillingene rundt håndtering og reguleringen av genteknologien og bidra til å finne konstruktive løsninger som sikrer at Norge kan nyttiggjøre seg utviklingen innen genteknologi på en god og formålstjenlig måte.

Med hilsen,

Per Stålnacke
Forskningsdirektør